شاه شجاع

او

ببرک

د تاریخ په تله کې

حالبه مقایسه او عجیب مشابهت

لیکوال: حبیب الله رفیع (۱۳۶۴)

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

«شاه شجاع» او «ببرک»

د

تاریخ په تله کې

(جالبه مقایسه او عجیب مشابهت)

لیکوال

حبیب الله رفیع

۱۳۶۴/۱۹۸۵

یونیورسټي بک ایجنسي
خیبر بازار پشاور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب نوم : ـــــ شاشجاع او ببرک شا

لیکوال : ـــــ حبیب الله رفیع

د پښتي طرح : محمد روحاني میهني

خطاط : ـــــ شاه محمود پتنګ

ناشر : ـــــ امان کتاب

د خپرولو نومره : ـــــ (۱۴)

د چاپ کال : ـــــ ۱۳۶۴ هـ ش
۱۴۰۶ هـ ق
۱۹۸۵ ع

د چاپ شمیر : ـــــ ۵۰۰ ټوکه

بیه : ۶ روپۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړون

د هغو ټولو سپېڅلو شهیدانو

په نوم

چې په دې یوه نیمه پېړۍ کې یې

له انګرېزانو او روسانو سره

مقدس جهاد کړی دی

ح ، رفیع

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

سرلیک	مخ
سریزه	۶
لومړۍ برخه:	
له شاه شجاع نه تر ببرک شاپوري	۹
دوهمه برخه:	
د افغانستان د تاریخ دوې پانې	۱۹
لومړۍ پانه : د انګریزانو لومړی تیری او د افغانانو ملي پاڅون	۲۱
دوهمه پانه : د روسانو لومړی تیری او د افغانانو ملي پاڅون	۳۶
دریمه برخه:	
د بالاحصار ننداره	۴۹
ضمیمه	۵۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دنیا یا مه عظمت ته دي

د فرعونیانو د سرو زرو سلسله

سلسلې

سجدې لګوي

دي راځي

له سکندره تر چنګېزه انګریز او روس پورې

ستا ازموینت ته د سرو زرو سلسلې دي راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

تاریخ د ملتونو قدنما او حقیقت نما هنداره ده، دا هنداره پېښې ثبتوي او څېرې لکه څنګه چې دي هماغسې ښیي؛ تاریخ څوک بدلولی او غولولی نشي؛ همدا سبب دی چې د تاریخ قضاوت قاطع او پرېکړه دی، نه په چا رحم کوي او نه له چا سره ظلم.

تاریخي ملتونه د خپل تاریخ له کرښو نه درس اخلي، د خپل پرون په غېږ کې د خپل نن پل پورته کوي او د سبا په لور په چټکه او ټاکلې لاره یون کوي.

د افغانستان د تاریخي ملت تاریخ همداسې یو زوړ او له پندونو او درسونو ډک تاریخ دی، دلته ډېر ښکرور او زورور راغلي څېړني ضعیف النفس او ځان پلوري کسان یې موندلي خو د ټول ملت اخیستل یا لاندې کول یې له وس نه وتلي او د افغاني تاریخ د ناموس خلاف وه او ده او په پای کې یې شرمېدلې ماتې حتمي وه او ده.

د پردو د تېریو په مقابل کې زموږ د ملت ثابت دریځ زموږ د تاریخ په اوږدو کې ډېرې ورته پېښې زېږولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د ډېرو ښېلا ښېلو تېرېو سېر او د پیل او پای ټکی یې
سره غوټه کړي دي .

یوله دې مشابهتونو څخه پر افغانستان باندې یو نیم سلکاله
څخه د انګریزانو د لومړي تېري داستان او جریان دی چې پر افغانستان
باندې د روسانو له روان تېري سره ډېر ورته والی او مشابه اړخونه
لري ، موږ په دې رساله کې همدا مشابهت څېړلی او یوه جالبه مقایسه
ترې جوړه شوې ده .

دا اثر درې برخې لري : په لومړۍ برخه کې په نولسمه پېړۍ کې
پر افغانستان باندې د انګریزانو د لومړي تېري او په شلمه پېړۍ
کې پر افغانستان باندې د روسانو د لومړني تېري یوه لنډه پرتلنه
او مقایسه ده چې یو ځانګړی مطلب دی مقدمه - بحث او نتیجه
لري ؛ په دوهمه برخه کې په هغو دوو تېریو باندې په دوو بحثونو
کې مفصله څېړنه ده چې په دې توګه لومړۍ برخه ددې برخې له پاره
د ننوتلو او مدخل بڼه غوره کوي ؛ درېیمه برخه بیا هم په
هغو موضوع لیکله شوې او ددې او بږده بحث یوه ادبي نتیجه ګیري
پې بللای شو .

موږ د تاریخ دا جالبه مقایسه او عجیب مشابهت په دې وخت
کې چې له وحشي روسانو سره زموږ مقدس جهاد په بشپړ قوت
او د لوی خدای جل جلاله په مرسته په بري روان دی ، د لوستونکو مخې
ته ږدو او د تاریخ د تېر مسیر په بناء د روسانو په محتومه ماته
حکم کوو او خپلو درنو هیوادوالو او مجاهدینو ته دا وریادول غواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې باید له تاریخ نه درس واخلي او د خپل وحشي دښمن د ماتولو له پاره له هغو لارو، چارو، ایثار، فداکارۍ او لوړېېنې نه کار واخلي چې ددوی پلرونو د انګرېزانو د تېري په وخت کې کارترې اخیستی وُ.

تر دې لنډې یادونې وروسته هو ددې کوچنۍ رسالې لوستلو ته رابولو او د روسانو د بشپړې ماتې په هیله د اسرېزه سره رانغاړو او په موضوع پیل کوو.

په هیله

ح، رفیع

پېښور، کوزنتاکال

۱۳۶۳/۹/۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه:

له «شاه شجاع» نه تر «ببرک شاه» پورې

پنځوس زره انګریزي پوځ ورپسې و،
«شاه شجاع» بریت تاوول سپرد دفاع وُ
خویو للک خرسان ترځو «ببرک» تر شاه ته
دا دی ځکه «ببرک شاه» هم «شاه شجاع» وُ

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ نه وايو چې تاريخ تکرارېږي خوله دی نه هم بايد سترګې پټې نه کړای شي چې تاريخي هيوادونه د هغو پخو سيندونو تل اوتلل لار ته ورته دي چې د پېړيو په پوړيو کې روانې اوبه په خپل قالب کې اچوي، تاريخي پېښې قالب بندي کوي او خپل ځانګړی اثر وربښني؛ له دې ډول هيوادو څخه افغانستان يو تاريخي او تاريخ جوړونکی هيواد دی چې تمدن يې له تاريخ سره غبرګ رانښلېدلی او د شروندانه پېښو زړه کلنې نښې نښانې يې په لاس کې دي. دا هيواد د پېړيو په اوږدو کې د راز - راز تيری کوونکو او اشغالګرانو تر يرغل لاندې راغلی دی خو د دې هيواد مسلمانو او مېړنيو زامنو دا ټول تېري شنډ کړي او يرغلګر يې په خپلو وينو لړلي دي.

ليرې نه ځو د موضوع د روښانتيا له پاره پر افغانستان باندې د وخت د لوی ښکيلاکګر قوت انګرېز لومړی تجاوز او د دې وخت د لوی يرغلګر قوت روس لومړی تېری سره پرتله کوو، سره له دې چې د دې دوو تېريو زماني فاصله د يوې نيمې پېړۍ شا وخوا ده خو ورته والی يې ډېر سره نږدې او د توجه وړ دی:

انګرېزانو په ۱۸۳۹ ع کال کې پوره ۱۴۵ کاله وړاندې له خپل تر پنځوس زره زيات لښکر سره د هيواد له ختيځ او جنوب ختيځ لوري څخه د «شاه شجاع» په نامه د يوه فراري سړي د حمايت په پلمه زموږ په هيواد راننوتل، د انګرېزانو تېري منطق دا وو چې موږ «شاه شجاع» پر خپل هوروني تخت کښېنوو او د حالاتو تر کابو کېدو وروسته به بېرته خپل هيواد ته ستنېږو. دا لښکر په ټولو عصري وسايلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اونظامي تجهیزاتو سنبال وُ چې لندېزې دادی:

«د بنګال د ویژن د جنرال کاټن په قوماندانۍ ۹۵۰۰ تنه، د بمبۍ دویژن د سرجان کین په قوماندانۍ ۵۶۰۰ تنه، د جنرال دنکن زیرمه شوی لښکر ۴۲۵۰ تنه، د بمبۍ زیرمه شوی لښکر ۳۰۰۰ تنه، د شاه شجاع لښکر ۶۰۰۰ تنه، دده دزوی تیمورشاه لښکر ۴۸۰۰ تنه، د پنجاب د سکهانو مرستی مسلمان لښکر ۶۰۰۰ تنه، د سکهانو قوت الظهر ۱۵۰۰۰ تنه، چې ټول یې ۸۰ توپونه، ۹۴۰ تنه توپچیان او ۵۹۰ تنه مهندسین درلودل، داټول عسکر ۵۴۱۵۰ تنو ته رسېدل چې ۱۲۰۰۰ تنه یې دلوازمو کارکوونکی او ۳۰۰۰۰ سره یې بار وړونکي اوښان درلودل، هر جنګي انګرېز یونوکر درلود، هرفیل دوه مهتران اوهر لښکر دوه سقاوان درلودل اولس بار وړونکي اوښان؛ هر آس یو مهتر درلود، د هرو شپاړسو تنو عسکرو یو آشپز او د هرو دریو اوښانو یو ساروان وُ؛ ژرندګري، نانبایان، قصابان، خیمه وهونکي، کسبګر او خرخوونکي هم پر دې «مجلل» لښکر ور زیاتېدل؛ اما انګرېزي افسرانو هر یوه افسر لس اوښان، یوه کاومیښی رېړه، پنځه د سپرلۍ آسونه، دوه یابوګان او تقریباً شلو یښت تنه کارکوونکي او خدمتګاران درلودل، وروسته انګرېزي میرمنې هم له یو ښهر میږځي او هر یوه اوتخت روانونو سره په زیات تجمل سره د افغانستان میلمستون ته راننوتلی. د افغانستان پرلاروباندې ددې «مجلل» اردو تېرېدل لکه د ملخانو سیل

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې وې چې د هېواد په کليو او ښارونو رالويدل او خوارېږه، وابنه اوميوې يې په خپله مخه کې له منځه وړل.» (افغانستان د مسير تاريخ ، د ارواښاد غبار تأليف ، ۵۲۳ مخ) .

هدارنګ روسانو په ۱۹۷۹ع کال کې له خپل سل زرين مجهز لښکر سره د افغانستان له شمالي او شمال لويديځ لوري څخه د خپل يوه فراري ځېره خور ببرک تزارمل د حمايت په پلمه زموږ په وطن راننوتي شول ، د روسانو ديري منطق هم داوه چې موږ ببرک د کابل پر تخت کښېنوو او د وضعي تر آرامېدو وروسته زموږ لښکر بېرته زموږ هېواد ته ستنيږي ، دې لښکر مکمل عصري تجهيزات درلودل او په دې تيري کې هوايي تېری هم له دې کبله چې په دې يونيم سل کلن زماني واټن کې الوتکه اختراع شوې او پراختيا يې کړې وه ، شامل و ، سره له دې چې د روسي متجاوز لښکر د مهماتو جزئيات تر او سه په لاس کې نشته خو په زرهاوو توپونه او ټانکونه ورسره وو ، په سلهاوو الوتکې ورسره ملې وې او په دې سربېره يې ممنوعه کيمياوي او زهرلرونکي وسله هم له ځانه سره درلوده او په سلهاوو زره کله شينکوف او وړونکې وسلې يې افغانستان ته له ځان سره راوړې لې .

د ېر لوی توپير چې په دې دوو تېريو کې موجود وو داو چې شاه شجاع د انګرېز د لښکرو په منځ کې د کندهار له لارې وطن ته راننوت خو ببرک تزارمل په افغانستان کې د روسي عسکرو تر ځای پر ځای کېدلو وروسته د روسي الوتکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټول بکس کې په پټه افغانستان ته را ننه ایستل شو. هغه راز شاه شجاع خپله واکمني (!) په کندهار کې په یوه غونډه کې اعلان او "تاج پوشي" ترسره شوه خو بېرته د مسکو او تاشکند له راډیوګانو څخه خپل رېتلی رژیم اعلان کړ او د بریژنیف په وړاندې یې د هېواد پلورنې مراسم ترسره کړل.

انګرېزانو د لاهور د درې اړخیز تړون له مخې چې په ۱۸۳۸ع کال د انګرېزانو، رنجیت سنګه او شاه شجاع ترمنځ شوی و، افغانستان اشغال کړ او روسانو د هغه تړون له مخې چې په ۱۹۷۸ ع کال یې له خپل بل نوکر "تره کي" سره په مسکو کې لاس لیک کړی و، د افغانستان په اشغال لاس پورې کړ.

افغانانو ته کله چې څرګنده شوه چې د افغانستان واکمن شاه شجاع نه بلکه مکناټن دی او انګرېزان د هېواد په ټولو چارو کې لاس لري، نو وسله یې راپورته کړه او په ټول هېواد کې یې په پاڅون لاس پورې کړ، د دې ملي قهر منطقي نتیجه د ۱۸۴۱ع کال د نوامبر د دوهمې نېټې ملي پاڅون و چې د کابل او شاوخوا خلک د ملي مشرانو تر قوماندې لاندې را پاڅېدل، د خپلو لاسو په وسلو یې بالاحصار تر اور لاندې ونیو او د هېواد پاکه خاوره یې د دښمن تر پښو لاندې په اور بدله کړه.

هغه راز له هغې ورځې نه چې روسانو د ۱۳۵۷ لمریز کال (۱۹۷۸ع) د غوایي د کودتا له لارې خپل نوکران واکمنۍ ته ورسول او زموږ پر پاکه خاوره یې غیر مستقیم تېری وکړ او زموږ سیاسي سرنوشت یې تر لاسه کړ. افغانانو د موضوع له درک سره سم ټوپک ته لاس کړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

محلي قيامونو ورو- ورو د ملي پاڅون بڼه غوره کړه، عسكري او ملکي پاڅونونه وشول او د روسانو پر استعماري اداره وژونکي او درنې ضربې وارد ې شوې، په ۱۹۷۹ ع کال کې پر افغانستان باندې د روسیا نوې سلطه وال تېرى د عمومي انقلاب سبب شو چې ورځ په ورځ يې لمن پراخه او بري يې د توجه وړ شول او اوس لکه څرنګه چې د ۱۸۴۱ ع کال د نومبر په دوهمه نېټه چې کابل د مجاهدينو تر محاصرې لاندې ؤ، دا تاريخي ښار د اسلام او وطن د غازيانو تر ژورې محاصرې لاندې راغلى دى .

د شاه شجاع په دوره کې هم دولتي اداره او افغاني عسكر د انګرېزانو په خدمت کې وو او اوس هم داسې ده؛ په هغې وخت کې هم دې خوار ساتل شوي څو مغرور او د پياوړي ايمان په وسله سنبال ملت خپله تېره توره څپل دښمن ته وښوده او اوس هم .

هغه وخت هم د شاه شجاع بادارانو، برنس او مکناټن د مجاهدينو د تېرې تورې له لاسه يو په بل پسې د جهنم لاره ونيوله او اوس هم د ببرك بادارانو بريژنيف ، اندروپوف او چرننكو د مجاهدينو د ميړانې او نه باورېدونکو بريو له امله زړه چاودي د دوزخ کندې ته روان شول .

د انګرېزانو په تجاوز کې هم هغه ټول انګريزي عسكر چې د لته بند له لارې نه کابل ته راغلي وو په هغه لاره کې جهنم ته وليږل شول او اوس هم هغه روسي عسكر چې د سالنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تونل له لارې کابل ته راغلي په همغه لاره کې جهنم ته لېږل کیږي .

د افغان او انګرېز په لومړي جنګ کې د برنس او مکناټن تر وژل کېدو وروسته د شاه شجاع د وژل کېدو وارهم را ورسېد او اوس هم د بریژنیف او اندروپوف تر نهه چاودي کېدو او جهنم ته تر رسېدو وروسته د ببرک تر ارمل د وژل کېدو موقع را نږدې شوې ده .

د شاه شجاع د دورامې په پای کې بیا هم شاه شجاع د امیرانه وکړه چې د انګرېزانو له هغه قرارداد نه یې غاړه وغړوله چې له ملي مجاهدینو نه یې ژمنه اخیستې وه چې انګرېزان به شاه شجاع له ځان سره بیایي او افغانستان به ده ته په برتانوي خاوره کې معاش ورکوي او په مقابل کې به دوی امیر دوست محمد خان بیرته افغانستان ته را ستنوي خو شاه شجاع د دې تړون په خلاف له انګرېزانو سره تر تللو ته په افغانستان کې وژل کېدلو ته ترجیح ورکړه او هدلته د مجاهدینو په لاس د خپلې لوېې ګناه په کفاره کې ووژل شو خو له ببرک سره دا شجاعت هم نشته او چې دا نن روسان له افغانستان نه یښېږي سپکولو ته اړ شي نو دی به روسانو ته زاری کوي چې تر ځان وړاندې ماله افغانستان نه وباسئ خو وخت به تر وخت تېر وي او روسان د خپل خصلت له مخې مغلوبیان په نیمه لاره کې پرېږدي نو بیا به دوی تړې ځي او ببرک به جبراً مجاهدینو ته پرېږدي او بیا به هم د تیښتې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغو سره د شاه شجاع په سرنوشت اوري او د مجاهدینو په لاس به د دوزخ کندې ته غورځول کېږي .

په نتیجه کې باید ووایو چې پر افغانستان باندې د روسانو لومړی تېری همغه لار چې یوه نیمه پېړه وړاندې د انګریزانو لومړی تیری وهلی وه ، په ځنه کې لري او موږ داسې ورځې ته سترګې په لار یو چې د دې دوو تېریو د پیل او پای ټکي په خپل تاریخ کې سره ونښلو او د راتلونکو تیري کوونکو له پاره یې د عبرت د یوه لوی درس په توګه پرېږدو !

هو ! داوړځ ډېره لنډه او نژدې ده ځکه چې لوی خدای جل جلاله د حق او حق پالونکو ملګری دی :

لا تر اوسه یې ما غزه په قرار نه دي
چا چې ماته وهلی سر په سنګ دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وهمه برخه:

د افغانستان د تاریخ دوې پاڼې

چې

د هرې پاڼې یو مخ تور او بل طلایي دی

د «انګریز جهاني زور دولت» او به شو
په زاریو د «تزار» نوی لښکر دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ پانه

په ۱۹۳۸ کال پر افغانستان باندې د انګرېزانو

لومړی تېری

او د ۱۸۴۱ کال د نوامبر په دوهمه نېټه د افغانانو

ملي پاڅون

په نولسمه پېړۍ کې په افغانستان کې د اقتدار جنګونو او د واکمنې کورنۍ، کورنیو شخړو د افغانستان هغه پیاوړې سترواکي (امپراتورۍ) چې لوی احمدشاه بابا یې بنسټ اېښی و، ډېره کم واکه، کاواکه او بې ځواکه کړه او دې ته یې زمینه برابره کړه چې د روس او انګرېز ښکېلاکګرې سترواکۍ افغانستان د خپل استعماري رقابت صحنه وګرځوي.

انګرېزانو ته د قدرت د وږي شاه شجاع پناه ور وړلو روات حالات داسې وګرځول چې انګرېزان تر روسانو وړاندې شي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان په لاندې کولو سره د آمو سیند ترڅنډو پورې ځان ورسوي ؛ د ۱۸۳۸ ع کال په جون کې له فراري شاه شجاع سره د لاهور مثلث تړون کول ددې تجاوز عملي پیلامه وه ؛ انګریزانو دیري اعلامیې په ترڅ کې امیر دوست محمدخان په دې تومتي کړ چې ګویا د روس په مرسته له افغانستان سره د « پیښور » بیا ترلاسه غواړي ، دوی په دې اعلامیه کې « بارکزی » سردارانو د حکومت « غاصبین » وبلل او د افغانستان واکمني یې د « سدوزیو » « قانوني حق » بلله ، د « بارکزو » په وخت کې یې د افغانستان وضعه « کډه وډه » وښوده او په اعلامیه کې یې زیاته کړه چې د اګلو وړې هغه وخت له منځه ځي چې شاه شجاع د انګریز په پوځي مرسته بېرته په خپل « موروثي تخت » کښېنول شي او په دې توګه به د برتانوي هند « تمامیت » تأمین او د افغانستان د ملت « اتحاد » به ټینګ شي .

د همدې منطق په بناء انګریزان پرافغانستان باندې د تیري په تیاری بوخت شول ، د سفربري امرې وکړ ، د شاه شجاع په لاسلیک یې په افغانستان کې زیات شمېر اعلامیې نشر کړې چې پکې ویل شوي وو : د افغانستان د سلطنت حقیقي او شرعي وارث « اعلیحضرت شاه شجاع د غازي احمد شاه بابا » لمسی د او محمد زایي وروڼه د تاج او تخت غاصبان دي نو دادی د افغانستان « اصلي پاچا » له « خپل لښکر » سره د خپل پلرني تخت د نیولو په نیت خوځېدلی دی او د هندوستان د انګریزي حکومت

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښکرې چې دی یې دروند مېلمه وُ دده په ملتیا کې ورسره روانې دي څو په خپل پلرني تخت بأندې دده «جلوس» وویني او «مبارکي» ورکړې بیا به دا دوست لښکر بېرته له افغانستان نه ووزي او هندوستان ته به راوګرځي شي .

له شاه شجاع سره دا روان «مبارکي ویونکي» «دوست» لښکر چې تر له شمېره یې شلو پنځوس زره یو سل او پنځوس تنه کېده او اوبیا تر پېړنه او د وخت مدرنه او قوي وسله ورسره وه ، له بشپړ و تجهیزاتو سره راروان شو ، پټیل شوې وه چې دا «محدودي قواوې» د خیبر له لارې ننګرهار او د سیند او بلوچستان له لارې کندهار ته ننوزي . د سیند له خوا راروانې قواوې د ۱۸۳۹ ع کال د جنوري په شلمه نېټه د سند د سیند شنډوته را ورسېدې ، په فروري کې تر سیند راپورې وتې او په ښکارپور کې له شاه شجاع سره یو ځای شوې ، په افغانستان کې د انګرېزانو اصلي پاچا مکناټن چې ظاهراً د انګرېز د سفیر په توګه وُ ، ورسره وُ .

د خیبر له لارې راروانې قواوې هم یوازې نه وې د شاه-شجاع زوی شهزاده تیمور ورسره وُ چې په دېر و اعزاز یې را روان کړی وُ .

انګرېزانو په خپل دې پروګرام کې هغه درلوده دا سې وښیي چې شاه شجاع د افغانستان «خپلواک» پاچا دی او ورسره راغلې انګرېزي لښکرې تر فرمان لاندې او هغوی ورځني مېلمانه دي . له همدې امله دوی په کندهار کې د شاه شجاع د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاج پوشی په وخت انګریزي عسکر په داسې ډول د شاه شجاع په مخ کې تېر کړل چې انګریزي بیرغونه یې د « احترام » په توګه ځوړند کړي وو او کله چې دی پر تخت کښېناست د ده په درناوي کې یې د توپونو (۱۰۱) ډزې وکړې ، بیا نو د انګریزي لښکرو قوماندان جنرال کین او په افغانستان کې د انګریز سفیر « مکناټن » د پاچا « حضور » ته ورواندې شول او د انګریز د حکومت په نمایندګۍ یې مبارکه ورکړه ، په خپله افغانستان کې یې هم داسې وکړل ، شهزاده تیموریې چې زر بفتي جامې یې اغوستي وې په ورېښمین مسند کښېناوه ، دوالړ و خواو ته مأمورین او عسکر د « احترام » په ډول ودرېدل او انګریزي افسرانو مبارکه ورکړه ، دا د انګریزانو د چاوډیرو د پردې مخ او روپوش و ؛ ددې تر شا یې جواسیس خواره کړل ، پیسې او آوازې یې خپرې کړې ، د کابل د پاچا امیر دوست محمد خان د واکمنۍ د نامشروعی په سر خبره کې یې د خلکو ذهنونه « تنویرول » غوښتل ، مشران او مخور ، خانان او نوم لرونکي کسان یې په شاه شجاع راټولول ، څوک چې په پیسو او دسیسو وغولېدل راټول او چا چې مقاومت کاوه له منځه یې وړل .

انګریزان په داسې حال کې چې شاه شجاع یې په مخ کې راروان و ، د ۱۸۳۹ ع کال د اپریل په ۲۵ مه نېټه کندهار ته ننوتل او د حکومتي قواو له جزوي مقاومت نه وروسته یې کندهار تسخیر کړ ، د مې په اتمه نېټه یې د شاه شجاع تاجپوشي ترسره کړه او تردې یوه ورځ وروسته یې د افغانستان پردې خودمختار (۱) پاچا

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې او هٔ فقره اېن ترهٔ ون لاسليک کړې چې په هغه کې مثل شوې وه ، انګرېزي مېلمانه عسکر به د تل د پاره په افغانستان کې پاتې او لګښت به يې د افغانستان له خوا ورکول کېږي ، افغانستان به له بل يوه اروپايي هېواد سره هم روابط نه لري او تجارتي چارې به يې هم د انګرېزي دولت د ايلچي په خوښه ترسره کېږي .

پرنګيانو له خپل رالا وړد کړي پاچا سره په کندهار کې تر دوو مياشتو تېرولو وروسته د کابل په لور د راتلو اراده وکړه ، په کلات کې غلجيو خوږې ورې حملې پرې وکړې او کله چې غزني ته راغلل له تېرايو درولو سره مخامخ شول ؛ غلجيو شپا له خوا پرغل پرې راووړ ، دوی سنګرونه جوړول او لا بريدې نه وکړې خوشاه شجاع په بيړه د انګرېز قواوې ور واستولې او غافلګېرې کړل ، غلجي غازيان يو برخه شهيدان او يوه برخه يې اسير شول چې د ا اسيران هم د انګرېزانو د کمپ په مخه کې د قربانۍ د پسونو غوندې حلال او شهيدان شول ، انګرېزانو غوښتل د وحشت له لارې افغانان وويروي چې « تسليم » شي او له جهاد نه لاس واخلي . له انګرېزانو سره د غزني ښار د ټينګې کلا د تسخير توان نه ؤ ، سردار غلام حيدر خان بشپړ نظامي ترتيبات نيولي وو خو دوی له يوه بل سردار عبد الرشيد نومي نه استفاده وکړه ، د هغه د خيانت له امله يې د غزني ښار کابلي دروازه د شپې له خوا والوزوله ، انګرېزي قواوی کلا ته ننوتلې ، په ښار کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ننه کوڅه په کوڅه د لاس او ګرېوان جنګ پیل شو تر دوولس سوو زیات کسان شهیدان شول، جنګي بنديان يې شاه شجاع ته ور وسپارل، خو له ځانځانه کېدو سره يوه بندي پرې غږ کړ: «د پرنګي نوکره!» او له دې سره ټول بنديان حلال کړای شول.

امیر دوست محمدخان په ارغندي کې له خپلو عسکرو سره ناست و او د «څه به کېږي؟» انتظار يې يوست، کله چې په غزني کې د انګرېزانو له وحشت نه خبر شو په دې پر تللو لیتوب يې عسکر پرېښودل او د اوني د کوتل له لارې د باميان او خلم په لور روان شو او «تېرې» ته يې په «خرې» ترجيح ورکړه، کابل يې واکمنه (!) شو او انګرېزان له خپل لاوستي تولواك (؟) سره په کابل ننوتل او د بالاحصار په ارګ کې يې په بشپړه خاطرجمعي واړول. د کابل خلکو لاس پوڅي پاچا ته په کرکه، نفرت او حيرت کتل او انګرېزانو هم چې ځان پر افغانستان «مسلط» ګڼلی و نو يې د شاه شجاع - ظاهري نازول او پاچا - پاچا کول هم پرېښودل او په ډېره بې اعتنايي يې مستقيماً په حکمروايي لاس پورې کړ او مکناټن نور په افغانستان کې «سفير» نه بلکه «تولواکمن» و.

انګرېزانو په افغانستان کې د خپلې دايمي استوګنې په غرض په نظامي تأسيساتو او د قشلو په جوړولو لاس پورې کړ او يو شمېر اضافي قواوې يې په دې نامه چې هوښ عملاً له افغانستان څخه وتو بېرته ولېږلې او د خپل واك او ځواك په استحکام يې لاس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري کړه .

له بلې خوا افغانانو د خپل خصلت له مخې خپل دښمن په خپل کور کې نه شوی لیدلی ، د هېواد په کوټ - کوټ کې ګنګوسې وې ، د ټینګار تیاری نیول کېده او د پاڅون ، د ملي غورځنګ او د ملي یون .

د دې لوی قیام لومړنۍ خښتې هماغه وارې ځلې او خوارې وارې پرغلونه وو چې د کندهار - کابل پر لاره پر شاه شجاع او دده پر دوستم لښکر د کلات غلجیو پیل کړل ، په غزني کې خلکو مېړنی ټینګار او مقابله وکړه او کله چې شاه شجاع (!) او دده باداران په کابل کې استوګن شول د زړه ملي خلك پاڅېدل چې په وحشت سره وکوتل شول ، بیا چې خپلواك (!) پاچا ننګرهار ته یو نمایشي سفر کاوه د کونړ خلکو د پاچا او دده د دوستانو پر ضد پاڅون وکړ چې د توپونو په خوله غلی کړای شو ، ور پسې جبار خېل پاڅېدل خو انګرېزانو په بېره هر پاڅون ځای په ځای غلی کاوه دا پاڅون یې هم غلی کړ ، افغانان ددی پر ځای چې دا " وحشت " یې وویروي نور هم جري او زړور شول ، خوګیانو دې بېګانه دولت تر ماليې له ورکولو نه سر وغړاوه او د حصارك غلجي یو ځل بیا پاڅېدل او د کابل - ننګرهار لاره یې تر تهدید لاندې ونیوله ، دا د ۱۸۳۹ ع کال خوارې وارې قیامونه وو ، ددې قیامونو نتیجه دا هم وه چې شاه شجاع (!) خپل ځان وپېژاند او پوه شو چې زه " څه " یم ؟ » له ځینو سره یې د تماس هڅه وکړه خو د انګرېز تر بشپړه څارنه لاندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ؤ او فرمانونه يې د انګرېزانو لاسونو ته ولوېدل او يله نتيجه يې داوه چې په ۱۹۴۰ع کال کې ددې قيامونو لمن د پروه خوره شوه د حصارك د غلجيو جبهه پياوړې پاتې شوه او په خوره کابل کې يې ډيوه برېد په ترڅ کې د انګرېزانو لوېه قوه تس نس کړه، همدا وخت د کوهستان او غرلو خلك هم را ولاړ شول او د جهاد ملاوې يې وتړلې، د کندهار خلك هم پاڅېدل او انګريزي فرماندار يې وواژه .

هلته امير دوست محمد خان بخارا ته تر تېښتې وروسته بېرته شمالي ولاياتو ته راغبرګ شو او خلکو په مېړانه ملاتړ ورسره وکړ، له کندز نه له پنځه زره لښکر سره بلخ ته روان شو، له خلم نه هم پنځه زره لښکر ورغی، لښکريې له انګريزانو نه ماتې وخوړه خو پاچا د کوهستان او کاپيسا د مجاهدينو په بلنه شمالي ته راغی دلته نور د مجاهدينو د ملي رهبر (!) په توګه ومانه او له انګريز سره بريالی جنګ روان ؤ، انګرېزانو په جنګ کې شرمېدلې ماته وخوړه خو پاچا يو ناڅاپي د جنګ له مېدانه ورك شو، له خپل باوري دوست سلطان محمد خان سره د کابل په لور روان شو، د ۱۸۴۰ع کال د نومبر په څلورمه نېټه کابل ته ورسيد، هلته ديکر مهال ؤ، مکناټن له ښکار نه ارګ ته روان ؤ چې د پاچا ملګری سلطان محمد خان ورغی او ورته وېې ويل: « امير دوست محمد خان را ورسيد!» مکناټن په وارخطايي وپوښتل « له لښکر سره؟» ده ويل: نه! » . امير ور وړاندې شو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکناتن ته ورغاړه ووت او قصرته له ننوتلو وروسته يې خپله توره مکناتن ته تسليم کړه چې بيا تر معاهدو او مفاهمو وروسته هندته واستول شو ؛ د شمالي مجاهدينو د پاچا په ناڅاپي ورکېدو پريشانه وو خو کله چې خبر شول : پاچا له کتلي ميدان نه د دښمن ته تېښته وروکړه ډېر حېران شول خو پريشان نه شول ځکه چې د دښمن ماتول او د خپل هېواد آزادي کټل يې خپل اسلامي او ملي فرض باله ؛ دوی لکه زخمي زمري په خپل ټول قوت د دښمن په عسکري قشله ورتوی شول ، زيات شمېر يې د دوزخ مېلمانه کړل او يا تې تر يې وتښتېدل ، هدا وخت په هلمند کې هم د جهاد يوه لويه جبهه جوړه شوه او په ننګرهار کې سنګوخېل پاڅېدل چې په دې ډول په ۱۸۴۰ ع کال کې د جهاد لمن ډېره خوره شوه او د افغانستان په هره برخه کې جبهې جوړې شوې .

د ۱۸۴۱ ع کال ژمی له وړو ـ وړو قيامونو سره په آرامۍ تېر شو خو په اپريل کې يې بيا قيامونه ګرندي او پيا وړي شول ، له يوې خوا د جهاد حلقه لوييدله او په ټول افغانستان کې خوريدله او له بله پلوه د مرکز (کابل) په لور د احلقه د تنګېدو په حال کې وه او د انګرېزانو د تنفس لارې يې بندولې ؛ د کلات غلجيو په اپريل کې يو ځل بيا په انګريزي قواؤ بريالۍ حمله وکړه ، په جون کې د کندهار علينزي پاڅېدل ؛ انګرېزانو په مجاهدينو کې د نفاق اچولو له پاره کسان واستول خو بريالي نه شول . په هلمند کې له دښمن سره خونړۍ جنګونه پيل شول ، د غزني خلکو په جولای کې د کابل ـ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کندهار لاره بتده کړه او د انګریزانو یوه لویه قوه یې چې کندهار ته تلونکې وه ، تس نس کړه ؛ د دسمبر په میاشت کې په کرد یزکې د زاوې خلکو یو بریالی پاڅون وکړ ، په ۱ اکتوبر کې د کوهستان او حصارک مجاهدینو په ګډه سره له کوهستان او تیزین نه تر بتخاک پورې د انګریزانو ته د اور په تبې بد له کړه ، د انګریز ورلیږل شوې قواوې یې وار په وار له منځه یوورې او د کابل په لوري را لنډه شول ، د اکتوبر په ۳۰ مه نېټه په بنارکې د سیاه سنګ په عسکري چوڼۍ مجاهدین لاس بري شول او نور مجاهدین په بنار کې د دښمنه د یوه عمومي پاڅون په لټه کې وو ؛ تر او سه د جهاد مشران په خپل - خپل ځای کې په جهاد بوخت وو ، واحده رهبري او د جهاد د لار ښوونې له پاره یې قبلي مفاهمه نه درلوده ، مجاهدینو ددې خلا د ډکولو له پاره هم کار وکړ ، د ۱۸۴۱ ع کال د نوامبر په لومړۍ شپه د مجاهدینو مشران د عاشقانو عارفانو سره لنډه په باغ نواب کې په یوه کور کې سره راغونډ شول ؛ امین الله خان لوګری ، عبدالله خان اڅکزی او نور د جهاد مشران د عمومي پاڅون د طرحې په جوړولو وغږېدل ؛ د جنګ قوماندان ، نائب او یوه انقلابي شورۍ یې جوړه کړه ، د دښمن مکتوبونه یې ضبط او مخابرې یې تر کنترول لاندې راوستې او په لوړ تدبیرې د قیام د بریالی کېدلو ټولې خواوې وسنجولې او بیا یې نوېریکړه وکړه چې سبا به د نومبر په دوهمه نېټه (چې د عقرب له ۱۰ سره سمون خوري) ملي عمومي پاڅون کېږي ؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پاک قرآن سوګند واخیست شو او سبا لمانځه مل عمومي قیام په ټولو جوماتونو کې اعلان او له لمانځه او دعا وروسته پیل شو ، د کابل ښار ټول دکانونه وتړل شول د « الله اکبر » ملکوتي غږونو د کابل ټوله فضا ونیوله . . مجاهدین په خرابات کې د برنس په کور ورغلل ، ده د پیسو او رشوت وعدې ورکړې خو مجاهدین پرې ورتوی شول ، په کور یې اور پورې کړ او خوشبینې وروسته یې ککرعه د کابل په څوک کې ځړول شوې وه؛ په ښار کې د انګریزانو ټولو کورونو ته اور ورته شو ، مکناټن د بي بي مهرو قشلې ته وتښتېد ، له بالاحصار نه د انګریزانو یو کنډک مجهز عسکر ښار ته راووتل ، ښځو له بامونو نه په ډبرو ویشتل ، ایشېدلې اوبه یې پرې راتویولې او سنجونه یې پرې راغورځول او کله چې د مجاهدینو صفونو ته راورسېدل د لاس او ګرېوان په جنګ کې دا اوه سوه کسه د پسونو غوندې حلال او د دوزخ میلمانه شول ، شاه شجاع خپل زوی تیمور د خلکو د آرامولو له پاره راولیږه خو ده چې وضعه ولیده مجاهدین یې د دښمن په مقابل کې تشجیع کړل او ځان ته یې نجات ورکړ .

انګریزانو کابل ښار له بالاحصار نه د توپونو تر اور لاندې ونیو، خو د دې توپونو د زور د قهرېدلو او پاڅېدلو خلکو احساسات نور هم توپاني کړل ، دا وخت د شاه شجاع د دربار افغاني کارکوونکو هم د جهاد صفونو ته راودانګل او دې یې یوازې پرېښود ، ۷۵۰ تنې ښځې هم له کورونو نه راووتلې او د مجاهدینو په صف ورګډې شوې؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزان د.بی.بی مهرو او نورو عسکري قشلو ته را غونډ شول او
هلته یې دفاعي جنګ غوره کړ، د قیام مشران د جهاد او عملي
جنګ مشران هم وو او دښمن ته د ننګ په ډګر ولاړ .

د نومبر په دریمه نېټه د انګرېزانو دفاعي کلاوې هم بې ننګه شوې
او مجاهدین ترې تاو راتاو شول او د او خت د کوهدامن ،
کوهستان ، غلجیو ، لوګر ، میدان ، وردګو او ننګرهار ته
د نورو لښکرو سیمو مجاهدین هم را رسېدلي او د کابل له مجاهدینو
سره یو ځای شوي وو؛ د نومبر په څلورمه نېټه د انګرېزانو د
غلې لوی ګودام او زیاتې جنګي کلاوې مجاهدینو لاندې کړې او
د نوامبر تر اوومې نېټې پورې انګرېزانو ته یوازې بالاحصار او
د.بی.بی مهرو لویه جنګي کلا ورپاتې وه .

انګرېزانو د جلال آباد یا کندهار له لارې د انګرېز د امدادي
پوځ د راتلو انتظار درلود خو دا پوځونه هم مجاهدینو د کابل - ننګرهار
او کابل - کندهار په لارو کې له منځه وړي وو. انګرېزانو په جنګ
سربېره له دسیسو او پیسو نه هم کار واخیست او د جهاد لوی مشر
غازي عبد الله خان اشکزی د همدې خیانت ښکار شو
او عبدالعزیز نومي د شاله خوا حمله یې وکړه چې د نوامبر
په ۲۹ نېټه داسې وخت چې د مجاهدینو مورال د تقویې له پاره
په زخمي حالت کې له کوره راوتلی او په آس سپور و شهید
شو؛ میرمسجدي خان مسموم کړای شو چې د نومبر په ۲۶ مه نېټه
شهید شو خو جهاد غلی نشو او د نوامبر په ۲۵مه او ۲۸ مه نېټه سردار

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد اکبرخان او محمد شاه خان غلجي د جهاد په مشرانو ور
زیات شول او د اخلاصي ډکه کړه .

انګرېزان مجبور وو او د دسمبر په میاشت کې چې له هرې
خوا نا امیده شوي وو سولې ته حاضر شول او د سولې د تړون
یوه مسوده یې ملي مشرانو ته واستوله څو هغوی یې مقابلتاً مسوده
تیاره کړه چې له افغانستان نه یې د انګرېزانو بې له قید
او شرطه وتل، افغانانو ته د درنې وسلې پرېښودل، بیا د —
افغانستان په لور د تل له پاره کاږه نه کتل یې مهم ټکي وو؛
مکناټن د دسمبر په یوولسمه دا مسوده له ملي مشرانو سره لاسلیک کړه،
مکناټن ډېر ژر له شوي تړون نه غاړه غړول غوښتل او د
دسیسو له لارې یې نوي ارتباطونه ټینګول او د ملي مشرانو تر
منځ یې درز اچول غوښتل چې دوی بیا په پټه کې په ډېر مهمیت
د انګرېزانو د دسیسې سره افشا کړلې او د همدې منافقت نتیجه
وه چې مکناټن هم سر پکې وخوړ او د دسمبر په ۲۳ نېټه د مجاهدینو
تر تیغ تېر شو .

انګرېزانو سره له دې چې له کابل نه د وتو تړون لاسلیک
کړی و خو بیا یې هم زړه ته نه لوېده چې یوه لویه استعماري
امپراطوري دې د یوه واړه ملت له لاسه داسې شرمېدلې ماته
وخوري نو د نوو قواو د رارسېدو په تمه یې په وتلو کې ځنډ کاوه
خو مجاهدینو فشار پرې اچولی و چې ډېر ژر باید ووزي، د
انګرېزي امپراتورۍ حیثیت نور د خوندي کېدو نه و د ۱۸۴۲ع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کال د جنورۍ په ۶ مه نېټه د کابل تخلیه پیل شوه، په
سره ژمي کې سره انګرېزان په بد حال په وتلو شول، د سهار
له لمر ختو سره یې د کابل له قشلې نه په وتلو پیل وکړ او
تر لمر لوېدو پورې یې قشله تخلیه کړه، مجاهدینو د دوی
تر وتلو وروسته قشلې ته اور واچاوه او د سرو لمبو په رڼا
کې تر ډېره ځایه دوی ځان ته لاره تا کله؛ انګرېزانو بیا هم تمه درلوده
چې د ننګرهار نه به انګریزي قواوې ملاتړ وکړي او ماته به یې
په بري بدله شي، مجاهدین پوه شول، د ورځې به یې د تړون
په اساس د انګرېزانو ساتنه او څارنه کوله خو د شپې به له
خورد کابل نه تر جګدلک پورې محلي افغانانو برغلونه پرې
کول او د دښمن عسکر به یې له منځه وړل، د جنورۍ تر ۱۳ مې
نېټې پورې چې انګرېزان د جګدلک له غاښې اوښتل
د انګرېزانو له اوولس زره لښکر نه یوازې د اکټر براډین
ژوندی پاتې شو چې ننګرهار ته یې د انګریزي پوځ د تباهۍ
خبر ورسولای شو.

په دې ډول یوې لویې امپراتورۍ له یوه واړه او بې پاچا
ملت نه تاریخي او نه هېرېدونکې ماته وخوړه او هماغه و چې
په ټوله نړۍ کې یې ماته شروع شوه او یو وخت داسې هم راغی
چې د الوی استعماري ښامار زموږ له کاونډ نه هم ورتښول
شو او په زرهاو میله له موږ نه لرې ولاړ او د استعمار یې
له کومې ځنډ ووتلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقدیر داسې پېښه کړه چې د افغانستان پل همسایه استعماري قوت ته هم د تېري وار ورسېد، د ۱۹۷۸ - او - ۱۹۷۹ ع کلونو په اپریل او دسمبر کې یې پر افغانستان دوه پرلهوین تېري وکړه. پر افغانستان باندې د انګرېز لومړی تېری او د روس لومړی تېری د زمانې په لحاظ څه کم یوه نیمه پېړۍ فاصله لري خو د پېښو تسلسل یې تر دېره ځایه سره ورته دی او د تاریخ د تکرار بڼه یې غوره کړې ده نو ځکه موږ د انګرېز د لومړي تجاوز پایله هم دلته را اخلو او د موضوع د بشپړتیا په لړ کې د روسانو د لومړي تېري پایله را اخلو او په تېریون کې یې مطالعه کوو.

دوهمه پانه

په ۷۹-۱۹۷۸ع کلونو کې پر افغانستان باندې د روسانو دوه پړاوېز تېرې او د افغانانو ملي پاڅون

په شلمه پېړۍ کې مو کورنیو شخړو، اغتشاشونو او د واکمنې کړیو د اقتدار رقابتونو د افغانستان هغه ځوانه خپلواکي چې د لوی خدای جل جلاله په مرسته، د اعلیحضرت امان الله خان په اراده او د ملت په همت تر لاسه شوې وه له خپل اصلي مسیره وایستله، افغانستان یې د یو او بل محتاج کړ، د اقتصادي او فرهنګي ښکېلاک لاسونه له هرې خوا را اوږده شول، زموږ خپلواکي تش په نوم پاتې شوه او د دې زمینه یې برابره کړه چې افغانستان د شرقي ښکېلاک کومي ته ورټېل وهل شي.

دا وخت د هند او پاکستان په آزادېدلو او جوړېدلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزي زموږ له کاونډ نه تللي وو او هم د غربي استعمار ځنګبني د امریکا په لاس کې وه؛ امریکا له روس سره د نړۍ د ویش (۱) په طرح کې افغانستان د خپلو ګټو له ساتې ځخه ایستلي وو او له سلې خوا د روسانو سره او خونړي ښکېلاک زموږ په پوله ولاړ وو، له غیرملي حکومتونو سره یې د دوستۍ په جامه کې تړونونه کول، د اقتصادي، فرهنګي او نظامي بېلا بېلو تشبثاتو له لارې یې په افغانستان کې ځان ټینګاوه، له یوې خوا یې زموږ عسکري ته لاره وکړه او له بله پلوه یې په ۱۳۴۳ش/ ۱۹۶۸ع کې د «خلق» د باند په جوړولو سره زموږ په هیواد کې یوه پخه سیاسي اډه جوړه کړه، که څه هم د «خلق» باند له ملت نه تجرید وو خو د روس په مالي او عملي سپورت یې تاداو پوخ شو او د بې تجربې ځوانانو په مغزونو کې یې ریښې وزغلولې لکه څرنګه چې د ښکېلاک قانون دی په یوه امسا تکیه نه کوي ځکه کېدی شي چې ورسته شي او اتکاء یې له منځه ولاړه شي او هم ښکېلاک په یوه هیواد کې دوې رقیبې ډلې یا کسان ساتي څو دواړه په رقابت سره یو تر بل ښې غلامۍ ته حاضر شي او هم د قدرت په وخت کې یو په تخت کېنوي او بل له ځان سره د ذخیره وساتي او که پر تخت ناست غلام غاښ غټوله او یا یې صادقانه غلامي نه کوله نو په دې ذخیره غلام یې د فشار د قوې په حیث وویروي او یا یې هم مستقیماً پر ځای کېنوي. دا کار په نولسمه پیړۍ کې انګرېزانو هم کړی وو، د امیر دوست محمد خان د واکمنۍ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې شاه شجاع د انګریزانو په غېږ کې و او بیا چې کله شاه شجاع پر تخت کښېنول شو نو امیر دوست محمد خان یې په غېږ کې ورته کښېنولی و. روسانو هم دیو همداسې هدف له پاره په ۱۳۴۵ / ۱۹۶۶ع کال د خلق ګوند پر دوو برخو «خلق» او «پرچم» وویشه، د پرچم پالیسی یې داسې وټاکله چې له حکومت سره هم لاره ولري، ببرک به له یوې خوا ظاهر شاه ته هتر قي پاچا وایه او له بلې خوا یې خپل ګوند له محمد داود سره لنډ کړ او د هغه تر بشپړ حمایت لاندې راغی، سردار داود د ۱۳۵۲ ش ۱۹۷۳ع کال کودتا د همدوی په ملاتړ وکړه او پرچمیان د وزارتونو پر څوکیو-کښېناستل او خصوصاً د کورنیو چارو د وزارت له خوا اولسوالیو په سلو کې نوي څوکۍ همدې پرچمیانو ته وسپارلی شوې، پرچمیانو د رشوت اخیستلو او نورو فجایعو له لارې د سردار داود حکومت دېر بدنام او د خلکو نفرت یې ترې پیدا کړ، دا د روسانو له خوا ورسپارل شوی پروګرام و؛ داود دېر ژر له خلکو نه تجرید او د عام نفرت وړ شو څو کله چې داود په ځان پوه شو او غوښتل یې چې له دې دام نه ځان خلاص کړي، روس د خپلو ذخیره ایجنټانو په وسیله په بېړنۍ او عاجل ډول د خلق او پرچم ګوند ونه سره یوځای کړل او د دواړو ګډ عمل له لارې یې دیوې خونړۍ کودتا طرح وکړه، روس په دې لوبه کې د پردې تر شا هر څه مهیا او چمتو کړل او د پردې پر مخ د ۱۳۵۷ کال د ثور په اوومه نیټه (د ۱۹۷۸ع کال اپریل) خلقیانو او پرچمیانو خونړۍ کودتا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیل کړه او څرنګه چې له یوې خوا د سردار داؤد حکومت له خلکو نه تجرید ؤ، له بلې خوا یې ایډیالوژۍ او بې خاصیته ؤ، له بله پلوه مهمې چارې د بې کفایته کسانو په لاس کښې وې او له بلې خوا داؤد ډېر مغرور او په ځان غاوره ؤ؛ په یوه ورځ کې پرې بریالي شول او په دې وسیله روسانو پر افغانستان باندې په ۱۹۷۸ع کال کې خونړۍ خو غیرمستقیم تېری وکړ.

روسانو پر افغانستان باندې د دې په زور ورتپل شوي حکومت ترکیب په داسې ډول راغونډ ته کړ چې د قدرت تر ټوله د خلقیانو لورته درنه کړي او د خپل استعماري پلان له مخې پرچمیان د اقتدار جنګ ته ورباسي؛ ببرک له دې وېش نه ناراضه شو او یوځل بیا یې له خلقیانو سره زړه دښمني راټوټې کړه او د روسانو د ترسره شوي هدف له پاره شوی اتحاد ګډوډ شو؛ په هغې حالت کې روسانو ببرک له افغانستان څخه د سفیر په جامه کې ورویست او د سفارت تر پرده وا غلا ورو وسته یې په خپل څنګ کې کښېناوه، دا د روس له پاره خلقیانو ته د فشار ډېره ښه قوه وه، که تره کی او امین به د ښې غلامۍ رول نه لوباوه نو بریژنیف به د ببرک سر له ګریوانه ورته راوټیوست او دوی به یې د رقابت په دنیا کې هر ډول غلامۍ او ټکه وهلو ته اړ کړل. خلقیانو د روس له قوماندې سره سم بېسارې وحشت وکړ، قتل عام ته یې وکړل، په لسهاؤ زره بې ګناه افغانان یې ووژل، کلي او ښارونه یې وران کړل او په نتیجه کې خلکو ملي پاڅون پرې وکړ او په څو میاشتو کې د خلقیانو تر نیمایي زیات

(c) ketabton.com: The Digital Library

عسکر او منصبداران مړه ، د خلقیانو حزبي غړي مړدار او د هیواد زیاتې برخې آزادې شوې دا وخت له یوې خوا خلقیان د سقوط په پوله ولاړ وو ، له بلې خوا به د امین خودخواهۍ کله ـ کله د بې اجازې غیلو له پاره دی مخاوه او له بل لوري د خلق د غلامۍ دوره سرته رسېدلې او د لاس پاکولو د سمال نور زور شوی و .

د پېښو په نتیجه کې د شاه شجاعي تاریخ بیا تکرار را رسېدلی و، روسانو له قواري ببرک (کیدړې) سره افغانستان ته د روسي لښکرو د راننوتلو قرارداد وکړ، پروګرام داسې و چې روسان به د انګریزانو په خلاف له ببرک نه وړاندې افغانستان ته ننوزي، امین خاین به را نسکور وي ، عسکري قشلې به نیسي ، راډیو به لاندې کوي او بیا به نو ببرک د روسیې له راډیو نه خپل حکومت اعلانوي په همدې حال کې به د روسیې د راډیو موجونه د افغانستان له راډیو سره یو ځای کیږي او داسې به ښودله کیږي چې ګویا ببرک د افغانستان له راډیو نه غږیږي خو دا نقشه هم خدای رسوا کوله ، روسان د ترمکې او هوا له لارې افغانستان ته را ننوتل ، امین یې مړدار کې خو عسکري قشلې یې لا بشپړې نه وې نیولې او د افغانستان راډیو لا عادي خپرونې کولې او امین د واکمنۍ خبرونه یې نشرول ؛ په همدې وخت کې ببرک له ټاکل شوي پروګرام سره سم د مسکو او تاشکند له راډیو ګانو نه خپله وینا نشر کړه ، امین یې نسکور شوی وباله او ځان یې د انقلابي شورا (!) او د دولت مشر (!) اعلان کړ خو په همدې دقیقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان راډیو د امین د حکومت خبرې کولې او د روسانو دا پلان هم رسوا شو.

هو! د ټور ترخونړیه کودتا وروسته چې هوښ پې د روسانو غیر مستقیم تیری کېږو، روسانو د ۱۳۵۸ ش (۱۹۷۹ ع) کال د جدی په شپږمه نیټه پر افغانستان باندې مستقیم، بربنډ او له ټولو قوانینو او موازینو نه خلاف تیری وکړ، د دوی ترسل زرو زیاتې لښکرې پر افغانستان راواوښتې او له شاهانه یو وطن فروش ثانی شاه شجاع ببرک تزار مل پسې راروان ؤ.

روسانو هم لکه انګریزانو چې امیر دوست محمد خان له روس سره په مرسته تومتی کړی ؤ، امین له امریکا سره په مرسته تومتی کړ؛ دی یې د «سی، آی، اې» ایجنټ وګاڼه او زیاته یې کړه چې که روسان افغانستان ته نه وی راغلی نو امین به افغانستان امریکایانو ته حواله کړی ؤ(!؟) او بریژنیف خو واضح وویل چې: «د اتجاوز وقایوی تجاوز دی او موږ افغانستان ځکه ونیولی چې روسیې ته د امریکې له خوا خطر متوجه ؤ»؛ روسانو د خپل بې شرمانه تیري له پاره یو بل پروتوکول هم وړ واغوست او هغه دا چې موږ د افغانستان د قانوني حکومت (؟) په بلنه (؟) راغلي یو خو کله چې تري وپوښتنه دل شول: د کوم قانوني حکومت په بلنه؟ ځکه که امین راغوښتي وای نو امین خان دربا ندې واژه؟ او که ببرک دا کار کړې نو ببرک خو هغه وخت یو فراری ؤ او د هیڅ ترون کولو صلاحیت یې نه درلود؟ دوی بې ځوابه وو خو ببرک

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو میاشتې وروسته په سپین سترګه وویل: زه د امین تر مرګ څو میاشتې وړاندې کابل ته راغلی وم ، له ګوند سره په تماس کې وم او د ګوند غړو دا فیصله(!) کړې ده! دادی د تجاوز له پاره یو داسې شیرې پرتوګ چې تر څو زیات یې هر څه ترې ښکاره یږي!

ترې وړاندې روسانو خپل تر لاس لاندې د تره کی او امین ګوډاګی حکومتونه په افغانستان کې دعدل او نیاو سمبولونه بلل او ددوی ټول فجایع یې د « امپریالیزم تبلیغ » ګڼله ، خو دیوې نوې لوبې له پاره سکوت مات شو او د روس نوي ګوډاګي سترګې پټې او خوله خلاصه کړه ، په دې غلط فکر چې ګویا ځان به په خلکو ومني د امین په افشا، کولو یې لاس پورې کړ او د روس د ټولو سپو خلقیانو د فجایعو نه یې داسې پرده پورته کړه :

» (حفیظ الله امین) چې د افغانستان استقلال له خارجي ارتجاع سره په سودا کې واچاوه او زموږ د زرهاوو ملیونو سره سم ثروت یې چور او حیف او میل کړ ، د افغاني غیورو او ننګیالو خلکو غیرت ، شرف او ناموس یې تحقیر او توهین کړل ؛ د ټل له پاره زموږ د ګران هیواد د ژوند له صحنې نه ایسته کړای شو ... «

ده په یوه بله علامانه وینا کې وویل : « که ... د افغانستان د شجاع اردو فداکارۍ او د شوروي دوروری او بې شایبې مرستې نه وای نو د غوایه بریالی انقلاب به خپل نوی پړاو ته نه وی ننوتلی او نن به نه یوازې په افغانستان بلکه په منطقه کې یوه لویه تاریخي فاجعه منځ ته راغلې وه ، د ا درا ماتیکه اولویه فاجعه د امین د باند په وسیله

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امریکا د استخباراتي اداري سي . آی . اې ، د پیکن د رهبرۍ د توطیې ، د منطقي د ارتجاع ، د سادات ؛ اسرائیلو او د نورو ارتجاعي ځواکونو سره په ګډون اوکړنو ، طرح شوې وه ، چې د هغې له مخې يې د افغانستان نیم اوسید ونکي له منځه وړل ، د هیواد خپلواکي ، ملي حاکمیت او ارضي تمامیت له منځه وړل کېده او حتی د ایران اسلامي نهضت چې د آیت الله امام خمیني په وسیله مخ ته راغلی ، کوتړل کېده او په سیمه کې تر چیلي نه لویه فاجعه پېښېدله (؟) » .

ده لکه شاه شجاع غوندې د روسانو د وحشي متجاوزو لښکرو په باب وویل : « د شوروی د وسله والو پوځ محدود وې قطعې (؟) چې د افغانستان .... د دولت په قانوني غوښتنه (؟) د بهرنیو وسله والو تېریو د دفع او له منځه وړلو او زموږ د هېواد د خپلواکۍ د حاکمیت او ځاورې تمامیت د ساتلو له پاره افغانستان ته راغلي دي ... . تر هغه وخته به دلته پاتې شي چې د افغانستان نه د بهرنیو لمسونو ، لاس وهنو او تېریو کوچنۍ اغېزه ورکه او له منځه یوړل شي او ټولې بهرنۍ لمسونې ، لاسوهنې او تېري د بندولو له پاره د ریښتینې او معتبر تضمین تأمین شي . »

ده په هغو لسهاوو زرو شهیدانو هم د مکر تمساحي اوښکې توی کړې چې خلقیانو د روسانو په قومانده او وسله شهیدان کړي وو ، د دوی قاتله (؟) یې واخیسته او په یوه وینا کې یې په پوره بې شرمۍ وویل : « ... تر هر څه وړاندې اجازه راکړئ چې د افغانستان د دیموکراتیک (؟) جمهوري دولت او حکومت د سیاسي کرښې تر وړاندې کولو مخکې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوند دمرکزي کميټې ... د انقلابي شورا او حکومت او زما پېرك کارمل
له خوا چېلي ژورې خواشيني او لوبې خواخوږې ته اوډرنا وی ...
د هغوی پایه اوښکو او په وینو ګډ و او ښکو په مناسبت تاسو ته
وړاندې کوم چې د حبس او زندان ، جبري مهاجرت او تبعيد ، وحشيانه
او غیر انساني زجر او شکنجې او زغوېږد لسهاو زرو ميندو ، پلرونو ،
ورونو ، خويندو ، لونو ، زامنو ، ماشومانو د دسته جمعی شهادت
او وژنې له امله چې د حفیظ الله امین میرغضب له خوا او د دې انسان
وژونکي جلاد په مستقیم امر راغلې ته شوي دي ..»
همدا راز لکه څنګه چې شاه شجاع خان د ملت ضد کانه همدا سې یوه
وینا د ببرك له خولې م و... په خواشینی سره باید ووایم چې سره
له دې چې رهبري د کارګري طبقې او ټولو زحمتکښانو په لاس کې د ه
خو زموږ د دولت د اداری ماشین لا تر اوسه تر ډېره حده د خلکو په
ضد دی .»

پر افغانستان باندې د روسانو له دې تېري سره داخل د ملت
د نوی ولاړېدنې او پاڅون ضرورت نه و ، د افغانستان ټول ملت په
تېر یوه نیم کال کې له خلقیانو سره د هیواد په بېلا بېلو برخو کې جنګېدلی
و ، ځای په ځای یې د خلقیانو لوی - لوی پوځونه له منځه وړي او ډېره
روسي وسله یې تر لاسه کړې وه ؛ د کېرالې قتل عام ، د هرات قتل عام ،
د ننګرهار او د مزار د هداد ی د فرقو د بالاحصار د قشلې او د ريشخور
د عسکري قیامونو کټمل خلقیانو په وحشت سره ترسره کړي وو . د نورستان ،
کونړ ، خدرانو ، وردګو ، باميانو او نورو ولایاتو سیمو قیامونه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي وو او مجاهدین وسله په لاس په سنګرونو کې ناست وو؛ د روسانو تېري د جهاد ساحه نوره هم پراخه کړه، د ۱۳۵۸ ش (۱۹۸۰ع) د دلوې په میاشت کې په هرات او کندهار کې ښاریان راولاړ شول او په شپو-شپو یې د «اللهُ اَکبَرُ» مقدس او ملکوتي غږونه لوړ کړل او حکومتي تأسیساتو ته یې اور ورته کړ. په کابل ښار کې هم د همدې کال د کب په دریمه نیټه له ټول ښار نه د اللهُ اَکبَرُ آسماني غږونه پورته شول، د شپګردۍ قیود یې مات کړل، د پولیسو له مامورینو نه یې وسلې تر لاسه کړې او سهار د وخته په ټول ښار کې مظاهرې راووتې، دوکانونه له یوه سره وتړل شول، د «اللهُ اَکبَرُ» چیغې پورته شوې، د روس مرده باد، ببرک مرده باد، روس دې زموږ خاوره پرېږدي! شعارونه ورکړل شول، دولتي ودانیو او موټرو ته اور واچول شو او روسانو په ډېره وارخطایۍ ټانکونه راوایستل، پرچمیانو د ځوانانو په شهیدانولو لاس پورې کړ، الوتکو الوتنې پیل کړې او د ورځ ګرځ دی قیود ولګېدل، جېنمي زندانونو خولې خلاصې کړې او په زرهاو افغانان ور واچول شول، بندیان په شپو - شپو وږي وساتل شول، په برقي ډنډو ووهل شول او راز - راز زجرونه ورکړل شول خو د اللهُ اَکبَرُ په ملکوتي غږ پیل شوی قیام د ډېرې شپې دوامدار پاتې شو؛ د ۱۳۵۹ کال - (۱۹۸۰) په پسرلي کې د پوهنتون او لیسو ځوانو او هلکانو د روس په ضد مظاهرې پیل کړې او د ګولیو په باران کې به ښار ته راوتل او د روس په ضد به یې شعارونه ورکول. خصوصاً په ځونو کې په زرهاو ملالې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامنځ ته شوې اوسيني يې ګوليو ته سپر کړې، ډېر زلمي او ځوانې په نره شهيدان شول خو نهضت په مياشتو - مياشتو غلی نشو، پراخ شو، وسيع شو، د افغانستان کوټ - کوټ سنګر - سنګر او پچې - پچې يې عسکر - عسکر شو؛ دا برياليو او قهرمانانو ته جهاد په نره دوام لري او دوام به کوي خصوصاً ورورستۍ مياشتې د جهاد د برې يې ساري مياشتې دي او روس او د روس بچيان يې لکه موږک غونډې پچيلو عسکري قرارګاوو کې محصور کړي دي .

تردې وخته پورې د انګريزانو او روسانو لومړنيو تېريو د يونيم سل کلنۍ فاصلې سره - سره يو بل ته سره ورته لاره وهلې خو د روسانو د تېري موده ولې اوږده شوه ؟ دا يوه مهمه پوښتنه ده او د اوږدېدلو عوامل يې هم ډېر دي .

ددې او هغې جهاد لوی توپير دادی چې هغه وخت د جهاد قايدان او مشران له کليو نه را ولاړ شول ، خلک يې تنظيم کړل او د جهاد د پيل په وخت کې يو په بل پسې کابل ته ورسېدل او هلته په عين حال کې چې د جهاد مشران وو د جبهو قوماندانان هم وو ، د هغو مشرانو ډېر والی د تشتت او تفرق له پاره نه بلکه ددې له پاره وُچې ديوه مشر په شهادت سره يې بل مشر ځای ډک کړي او د جهاد قوماندانې په لاس کې واخلي ، هغوې په دې فکر کې نه وو چې د شهيدانو له پاکو وينو نه د موټرو، ماڼيو او مرفه ژوند خاوندان شي بلکه هغوې تر نورو وړاندې سرونه قربانۍ ته وړاندې کړي وو ، د هغوې تر مخ د دښمن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نفاق او درز اچولو لاس کار نشوای کولای او ډېر ژر به یې د دښمن د سیسې په صادقانه ډول سره افشاء کولې او په ګډه به یې د دسایسو او وساوسو مخه نیوله. همغوی په مقدس قرآن ټینګ ایمان درلود، سرښندل ورته آسان وو خو په قرآن او سوګند نه درېدل ورته کمز او له ایمانه تېرېدل ښکارېدل.

خو متأسفانه د جهاد د اخوا بد له شوې ده، د جهاد مشران له افغانستان نه د باندې او د جهاد له سنګرونو نه دومره لیرې دي چې حتیٰ د دوی غږ یې هم غوږونو ته نه رسېږي، د دوی ډېرښت د دې له پاره نه دی چې د جهاد په صفونو کې ټینګښت راولي بلکه د دې له پاره دي چې د جهاد واحد صفونه په څو برخو وویشي او کله ـ کله د دې زمینه هم برابره کړي چې یوه مجاهده ډله د بلې مجاهدې ډلې غاړې ته ولوېږي، په خپل منځ کې سره وجنګېږي او اصلي دښمن ترې پاتې شي، همدا راز متأسفانه د جهاد مشران د امارتونو په القابو کې د پاچاهۍ کلتور په تر لاسه کولو بوخت دي او د موټرو، ماڼیو، عیش، راحت او استراحت په لټه کې دي. او هم متأسفانه دښمن د جهاد صفونو ته خپل اوږد او ناولی لاس را غزولی او په تفتین بوخت دی.

خو له دې مایوس کوونکو عواملو سره ـ سره د هېواد په ګوټ ـ ګوټ کې د جهاد ګړندیتوب مونږ ډاډه کوي چې دا مقدس جهاد هم د بري پولې ته لنډ شوی او د عیش او نوش کې مصروف مشرانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځای به د جهاد مشري بیا هم هغو اتلو او قهرمانو قوماندانانو ته انتقالیږي چې په سخت ژمي، لوږو، غرونو او هوارو د بنتوکې په جهاد بوخت دي او د ګولیو په باران کې د دښمن په لورمخ په وړاندې ورځي او سنګرونه یې یو پربل پسې له منځه وړي.

هوښ باوري یو لکه څرنګه چې انګریزانو شرمېدونکې ماته خوړلې همداسې شرمېدونکې ماتې ته روسان هم ور لنډ شوي او د تېرې وحشیانه چپې یې ډېر ژر په تړید ودي.

ومن الله التوفیق وعلیه التکلان .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه :

دبالاحصارننداره

سُرخروي يې تل په وينو دښمن د ه
د کابُل بالاحصار کې دا اثر دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل د ښار دروازې غره د تاریخي لړۍ په ختیځه پېلامه کې د بالاحصار پر تمینه کلا دنګه غاړه ولاړه وه، ټول کابل یې تر نظر لاندې و، د کابل ښار ساتنې د پاخه سنګر په توګه یې په سلهاوو کلونو خپله تاریخي وظیفه سرته رسوله او افغاني عسکرو ته یې د تل له پاره په خپل زړه کې ځای ورکړی و.

د ۱۸۳۹ع کال د اوړي یوه ډېره توده او دوپ ورځ وه، په اصطلاح پېریانو تنورونه اچولي وو، د خوب له لاسه هوا توره ښکارېدله او د رڼا په زړه کې یې یوه توره تیاره خوروله، په هداسې یوه ورځ د بالاحصار دروازې پرانستلې شوې، د افغاني عسکرو پر ځای نا آشنا پوځیان ورته را ننوتل چې سره مخونه، سره ویښته او شنې وچې - وچې سترګې یې درلودې، دوی راغلل د افغاني عسکرو مورچې یې ونیولې او د کابل ښار څارنه یې له دې پاخه سنګرنه پیل کړه؛ دا د انګریزانو د هغه شلو پنځوس زریز پوځ له ډلې څخه وو چې ظاهراً افغانستان ته د "دوست" (؟) لښکر په توګه د فراري شاه شجاع له خوا رابلل (!) شوي وو خو په حقیقت کې شاه شجاع

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوی له خوا افغانستان ته راوستل شوی ؤ .

بالاحصار خپلو نویو میلمنو ته حیران ـ حیران کتل چې ددې حصار له لمنې سره د توپونو په ډزو سره پاچایي سلامي وشوه او په دې وسیله په کابل کې د شاه شجاع خپلواکه حکومت(۸) اعلان شو، پاچا اعلان صادر کړ چې : زه په خپل موروثي تخت کښیناستم او د دوستي قواوې(۹) زما د قانوني حق د راسپارلو له پاره راسره راغلي دي او کله چې زما تخت ټینګ او مخالفین وځپل شي بیا به دا دوستي قواوې بېرته خپل لوی هیواد ته ستنېږي !.

خو بالاحصار په ډېر سترګو کتل چې ورته راغلي شین سترګي میلمنه د کور په هرڅه واکداري کوي او د کور د میرمنې په توګه ځان ښیي او حتیٰ ددې زړور(۹) پاچا د خولې خبرې هم د همدې له خوا دیکتې کېږي؛ دی چوپ او غلی ؤ خو دا راز په دې خاورینو دیوالونو کې محصور پاتې نه شو، خور شو او په ټول هیواد کې افشاء !.

د افغانستان میړني او په خپلواکۍ مین ملت د خپل کور غاصب ته له پخوا نه بد ورګی ؤ او س غوسمن او قهرجن را پاڅېد، د هیواد په کوټ ـ کوټ کې پېښورې ـ ورې غونډې وکړې، ورې غونډې پسې لوې شوې توحید نشوې، سرغنړګی شوې، یو لاس شوې، تر کابل را چاپېر شوې، د بالاحصار د ټیټو دیوالونو غونډي یې د مقاومت انساني دیوالونه جوړ کړل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغونډ شول او د ۱۸۴۱ع کال د مني د نومبر د دوهمې نېټې د سهار په خوږه کې یې د قرآن کریم په محکمې رسۍ باندې د چغې تړې په کولوسره پاڅون وکړ او قیام او د بالاحصار لمنې ته یې لاس ور اوږد کړ، انګرېزان یې هم هلته ایسار کړل، په تشو لاسو خود مقاومت په پولادینو کامونو په وړاندې ورغلل، شهیدان یې ورکړل او قربانیان! او له همدې شهیدانو نه یې زینې جوړې کړې، د بالاحصار لوړو دیوالونو ته پرې ور وختل، ترې ورواښتل، انګرېزان یې د اور په لمبو کې را سیکېل کړل، د بالاحصار لمن یې د دوی په وینو تکه سره کړه، او د دې تاریخي حصار پاکه غېږ یې د دوی له ناپاکو وجودونو څخه پاکه کړه.

بالاحصار ننداره کوله چې په فریب راغلی دښمن د تورې په زور له بالاحصار څخه او بیا له افغانستان څخه وایستل شو او چا چې دا دوستان (؟) رابللي وو د هغه وینې یې هم له دوی سره ګډې کړې.

ډېر کلونه وروسته هم دا شین سترګي میلمانه یو ځل بیا راغلل، د بالاحصار لوړو ته یې پورته نشوی کتلی او د خپل قهر سړولو له پاره یې د اور لمبې ورته کړې. پوځ او سرلوړی بالاحصار د اور خوراک شو خو دښمن ته یې سر ټیټ نه کړ او په کنډ کپړ ځان په خپل ځای سرلوړی پاتې شو.

کلونه تېر شول او پېړۍ واوښتې بالاحصار هم داسې سرلوړی ژوند تېراوه، د خپل وروسته پاتې هېواد ننداره یې کوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو د خپلو غیورو بچو میړانې او غیرت یې زړه تکیه کړې وه.

د ۱۹۷۹ع کال د وروستی میاشتې وروستۍ شپې ورځې او دړمې ډیرې یخې او خړې پړې ورځ وه، یخ په رګونو کې وینه وچوله، د دسمبر ۲۷ ورځ وه چې یو ځل بیا د بالاحصار دروازې پرانستل شوې، د افغاني عسکرو په ځای بیا هم نا اشنا پوځیان ورته راننوتل چې د دوی هم سره څوزنه، سره وینبته او شنې سترګې وې خو فرق دومره وو چې هغه نا آشنا میلمانه د غربي بنګیلاک څخه وو چې د ختیځ له لارې هېواد ته راننوتي وو او دا د شرقي ښکیلاک بچو وو چې د شمال له لارې یې هېواد ته رخنه کړې وه؛ دوی هم د افغاني عسکرو مورچې ونیولې او د کابل ښار څارنه یې له دې پاخه سنګرونه پیل کړه، هو! دا د روس د هغه سل زرکسیز پوځ له ډلې څخه وو چې بیا هم افغانستان ته د دوست (؟) لښکر په توګه د فراري ببرک له خوا رابلل (؟) شوي وو خو په حقیقت کې ببرک دوی افغانستان ته راوستلی و.

بالاحصار بیا هم خپلو نویو میلمنو ته حیران - حیران کتل چې د بالاحصار له لوی لوړ سپیکرونه د ببرک خپلواک (؟) حکومت اعلان شو، ببرک وویل چې زه د تخت د مستحق په توګه رئیس جمهور شوم او دوستي قواوې (؟) د افغانستان د ساتلو له پاره راسره راغلې او کله چې مخالفین وځپل شي او د امپریالیزم لاس غوڅ ختم شي بیا به دا دوستي قواوې بېرته خپل لوی اوسوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوست (؟). هیواد ته سپنیږي.

بالاحصار بیا هم کتل چې داخل راغلي شین سترګي میلمنه م دکورد مېرمني په توګه اختیارات په لاس کي لري او ببرک دیوه لوډسپیکر په حیث غورمبیږي، قلقلی کوي او کومی شلوي، دی بیا هم غلی اوچوپ ؤ خو په شااوخوا کي یې په دې ساړه ژمي کي تاوده سنګرونه جوړېدل او فقط دوې میاشتې وروسته دحوت په دریمه نېټه داسې هم وشول چې یوځل بیا لکه یونیم سل کاله وړاندې د کابل ښار د «الله اکبر» ملکوتي غږونو په سر واخیست او د هیواد خلک په خپل بې دینه دښمن پسې په تش لاس راپاڅېدل او د دښمن له ټانکونو سره یې غېږې ورکړې، دا دول ولاړېدني یې بیا-بیا ولیدې او ډیر ځل د تورو شپو په زړه کي داسې هم وشول چې د هیواد غیرتي زامنو بیا هم د بالاحصار لمنه ونیوه او د بالاحصار دیوالونه یې د دښمن په وینو ورنګول.

بالاحصار هره شپه او ورځ د هداسې پېښو تماشاچي دی خو د دښمن د ډېرو وینو له پاڅېدو تنده ورځ په ورځ لا زیاتیږي او داده دی چې هغه ورځ به هم ډېر ژر را ورسیږي چې دا شین سترګي میلمانه یوځل بیا په دسته جمعی ډول دده په پښو کي قرباني شي.

زه یو سهار د بالاحصار د شرقي دروازې په لمنه کي تېرېدلم چې ور ومې کتل په دروازه کي روسي عسکرو پېره کوله، په سترګو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مې تياره راغله خوچې لږ وروسته ښه ځير شوم د دې
دروازې هغه دبرين زمريان چې د افغاني عسکرو ترڅنګ به
يې سرونه ښکاريدل هم له منځه وړل شوي وو، ما په
دې دبرينو زمرو پسې د تأسف سرخوځاوه چې يوناڅاپه
مې د « شهداى صالحين » په لوړ د بالاحصار په لوړ اوسرلوړي
ديوال چې زوړ شوى وُ خو نسکور شوى نه وُ ، سترګې ولګېدې ،
بالاحصار ننداره کوله ، د لمر زرينو وړانګو يې د منځ وړې -
وړې شګې ځلولې او په دې ځلا کې يې د حال په ژبه ويل :
« خير دى که دښمنانو زما د لمنې دبرين زمريان له منځه
يوړل خوله مانه تاو راتاو د وطن زمري بچيان ميړني مقابلې
ته چمتو دي او ما په دې سترګو ليدلي چې داخل به هم دا زمريان
داسې بريالي کېږي لکه څو ځله چې د خپلو قوي دښمنانو په مقابل
کې بريالي شوي او په تش لاس يې خپل زوروړ دښمن زما په پښو
کې قرباني کړي دى ! » .

پښتو ته نه ځي هسکه غاړه به او سيږي
زمانه ده، حادثې دي، زمونږ سر دى

(پاى)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضمیمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال نور چاپي آثار

۱ـ « پوهنه او پښتو ادب » (د علم او پوهې په ارزښت باندې د پښتو شاعرانو نظریې) ؛ په « پوهنه » مجله کې پرله پسې خپور شوی دی ؛ ۱۳۴۱ ش / ۱۹۶۲ ع .

۲ـ « ولی » (د دې کلمې پر ۳۳ معناوو څېړنه) ؛ په پوهنه کې پرله پسې خپور شوی ؛ ۱۳۴۳ ش / ۱۹۶۴ ع .

۳ـ « سکروټې » (د انتقادي شعرونو مجموعه) ؛ ۱۳۴۵ ش / ۱۹۶۶ ع .

۴ـ « په پښتو نظم کې د تاریخ استخراج » (څېړنه) ، دا رساله لومړی په « آریانا » مجله او بیا په « کابل » مجله کې خپره شوې ده ؛ ۱۳۴۵ ش / ۱۹۶۶ ع .

۵ـ « بربښ » (انتقادي او انقلابي شعرونه) ؛ د شهید پاڼېن حنیفي له « سپېده » نومې شعرونو سره یوځای ؛ ۱۳۴۶ ش / ۱۹۶۷ ع .

۶ـ « د هوښکو ناره » (د شفاهي منظوم تاریخ یوه مجموعه) ، ناشر : « پښتون کتاب فروشي » ؛ ۱۳۴۹ ش / ۱۹۷۰ ع .

۷ـ « د خلکو سندرې » (د پښتو اولسي ادب د ډولونو معرفي او تحلیل) ، ناشر : « د افغانستان د تاریخ او ادب ټولنه » ؛ ۱۳۴۹ ش / ۱۹۷۰ ع .

۸ـ « د پښتو پخوانۍ تذکرې » (د پښتو تذکرو تذکره) ؛ ناشر :

(c) ketabton.com: The Digital Library

« د افغانستان د تاریخ او ادب ټولنه »؛ ۱۳۵۰ ش / ۱۹۷۱ ع.

۹ - « د افغانستان لومړني کاغذي پیسې »، (په افغانستان کې د کاغذي پیسو تاریخچه)؛ په « آریانا» مجله کې خپره شوې، ۱۳۵۰ ش / ۱۹۷۱ ع.

۱۰ - « د سقراط محاکمه »، (د افلاطون لیکنه)؛ په پښتو ژباړه؛ د « زیري » په جریده کې پرله پسې خپور شوی، ۱۳۵۰ ش / ۱۹۷۱ ع کال.

۱۱ - « سقراط په زندان کې »، (د افلاطون لیکنه)؛ په پښتو ژباړه؛ د « زیري » په جریده کې پرله پسې خپور شوی، ۱۳۵۱ ش / ۱۹۷۲ ع کال.

۱۲ - « د تاریخ ټولنې کتابونه »، (اختصاصي ببلیوګرافي)؛ ناشر: « د افغانستان د تاریخ او ادب ټولنه »؛ ۱۳۵۱ ش / ۱۹۷۲ ع.

۱۳ - « د جمهوریت ورمې »، (د جمهوریت په باب د ویلو شعرونو مجموعه)؛ ناشر: « پښتو ټولنه » د « کابل مجلې » اداره؛ ۱۳۵۲ ش / ۱۹۷۳ ع.

۱۴ - « ادبي ستوري » - لومړی ټوک - (د لرغونو شاعرانو تذکره)؛ ناشر: « پښتو ټولنه »؛ ۱۳۵۳ ش / ۱۹۷۴ ع.

۱۵ - « پښتو پانګه » - لومړی ټوک (کتاب پېژندنه)؛ ناشر: « پښتو ټولنه »، ۱۳۵۴ ش / ۱۹۷۵ ع.

۱۶ - « تېر یادونه » (د ملي ویاړنو په یاد کې ویلي شعرونه)؛ ناشر: « د افغانستان د تاریخ او ادب ټولنه »؛ ۱۳۵۴ / ۱۹۷۵ ع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷ - « د روښان ياد » (د بايزيد روښان د بين‌المللی سيمينار د مقالو مجموعه) - ټولونه - ناشر : « پښتو ټولنه » ؛ ۱۳۵۵ش / ۱۹۷۶ ع .

۱۸ - « روښاني ليکنې » (د روښانيانو د آثارو معرفي) ، ناشر : لومړی ځل په « آريانا » مجله او بيا په « روښان ياد » کې چاپ شوې ؛ ۱۳۵۵ش / ۱۹۷۶ ع .

۱۹ - « خواجه عبدالله انصاري او د ده مناجاتونه » (د خواجه کتابپېژندنه او په مسجع نثر د ده د مناجاتونو ژباړه) ؛ ناشر : « د پښتو د پرمختيا او پياوړتيا آمريت » ؛ ۱۳۵۵ش / ۱۹۷۶ع .

۲۰ - « پښتو د پېړيو په پوړيو کې » (د پښتو ادب يو لنډ جاج) ؛ د ا اثر لومړی د ۱۳۵۵ کال په « افغانستان کالنۍ » کې او بيا په « نقش فرهنگی افغانستان » نومی کتاب کې خپور شوی ؛ ۱۳۵۵ش ـ ۱۹۷۶ ع .

۲۱ - « فولکلور د علم مور » (پر علمي پرمختګونو باندې د فولکلوري فکر اثر) ؛ دا کتاب د « فولکلور » په مجله کې پرله پسې خپور شوی ، ۱۳۵۵ - ۱۳۵۶ ش / ۱۹۷۶ - ۱۹۷۷ ع .

۲۲ - « پښتو ادبي ټولنې » (د ادبي ټولنو او مرکزونو پېژندګلوي) ؛ په « پلوشه » مجله کې پرله پسې خپره شوې ، ۱۳۵۵ - ۱۳۵۷ ش کلونو پوری / ۷۶ - ۱۹۷۸ ع .

۲۳ - « ای هيواده ! ای هيواده ! » (د هيواد په ستاينه کې شعروسته) ؛ ناشر : پښتو ټولنه » ، د « زيری » جريدې اداره ، ۱۳۵۶ش / ۱۹۷۷ ع .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ - « پښتو خپرونې » (د پښتو جریدو، ورځپاڼو او مجلو پېژندګلوي) ؛ ناشر : « د پښتو د پرمختیا او پیاوړتیا آمریت »، ۱۳۵۶ ش/ ۱۹۷۷ ع .

۲۵ - « په افغانستان کې د ژورنالیزم تاریخچه »؛ ترجمه او تألیف ؛ ناشر : « د تاریخ او ادب ټولنه »؛ ۱۳۵۶ ش/ ۱۹۷۷ ع .
(د دا اثر یوازې سل نسخې نشر او پاتې د خلقیانو په وحشي دوره کې په مطبعه کې سانسور او د اور خوراک شو) .

۲۶ - « پښتو کتاب ښود » (د پښتو د یونیم زر ټوکو چاپي کتابونو فهرست) ؛ ناشر : « د بیهقي کتاب خپرولو موسسه » ؛ ۱۳۵۶ ش / ۱۹۷۷ ع .

۲۷ - « معرفة الافغانی » (د پښتو لومړنی ژبنی کتاب، د پیرمحمد کاکړ تألیف) ؛ سریزه او د متن برابرول ؛ ناشر : د اطلاعاتو او کلتور وزارت، د ننګرهار مجلې مدیریت ؛ ۱۳۵۶ ش/ ۱۹۷۷ ع .

۲۸ - « د رحمان بابا دیوان » ؛ د انتقادی متن مقدمه، د متن مرتب : محمد عارف غروال ؛ ناشر : « پښتو ټولنه »؛ ۱۳۵۶ ش/ ۱۹۷۷ ع .

۲۹ - « د پښتونخواد شعر هار و بهار » (د فرانسوي مستشرق دارمستتر ټولونه) ؛ د مقدمو پښتو ترجمه او چاپ ته چمتو کول ؛ ناشر : پښتو ټولنه ؛ ۱۳۵۶ ش / ۱۹۷۷ ع .

۳۰ - « پښتو پانګه » (دوهم ټوک) - د پښتو آثارو ببلیوګرافي ؛ ناشر : پښتو ټولنه ، ۱۳۵۶ ش / ۱۹۷۷ ع .

۳۱ - « د سره غره ګلونه » (د پښتو ځلورو تنو لرغونو شاعرانو —

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشرحه تذکره)، د ښاغلي زلمی هیوادمل په ملتیا - لومړۍ
د «زیرې» د ۱۳۵۷ کال په کالنۍ کې او بیا د امان کتاب چاپولو
موسسې ځانګړې نشر کړه؛ ۱۳۵۷ ش / ۱۹۷۸ ع .

۳۲ - « دارالامان - ښار او ماڼۍ » (د دارالامان د جوړېدو -
تاریخچه) ؛ په « آریانا » مجله کې خپور شوی ، ۱۳۵۷ ش/ ۱۹۷۸ ع .

۳۳ - « څوب » (د جهاد د شعرونو مجموعه) ، د سمون په
مستعار نامه - ناشر : امان کتاب ؛ ۱۳۵۸ ش / ۱۹۷۹ ع؛ پېښور .

۳۴ - « ناسیونالیزم او ملي مسایل » (د سلو پوښتنو او ځوابونو
په بڼه د افغانستان د تولنې ، ملي هیلو او اړتیاوو او مقدس جهاد
ساده سیاسي څېړنه) - د سمون په مستعار نامه - ناشر : د «اسد»
اداره ؛ ۱۳۵۸ ش/ ۱۹۷۹ ع ، پېښور .

۳۵ - « ادبي ستوري » - دوهم ټوک - ناشر : د هنر او کلتور -
ریاست ۱۳۵۹ ش / ۱۹۸۰ ع .

۳۶ - « ادبي ستوري » - درېیم ټوک - په خواره ډول د «زیرې»
په جریده او «کابل» مجله کې خپور شوی ؛ ۱۳۵۹-۱۳۶۰ ش/ ۱۹۸۰-
۱۹۸۱ ع .

۳۷ - « د واصل روښاني الفنامې » ؛ (مقدمه - تصحیح او لغتنامه)؛
په « کابل مجله کې خپره شوې ؛ ۱۳۶۰ هش / ۱۹۸۱ ع .

۳۸ - « د پښتونخوا ادب » ، (د پښتو د معاصر ادب د ولونه او اصناف
څېړې) ؛ ناشر د کابل پوهنتون ، د اثر د افغان یاد نومې مجموعه
کې خپور شوی دی) ؛ ۱۳۶۰ ش / ۱۹۸۱ ع .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹ - «ژب پالنه» (پښتو ژبې د پالنې او روزنې تاریخ)؛
ناشر: د افغانستان د علومو اکاډیمي، ۱۳۶۰ ش/۱۹۸۱ ع.
۴۰ - «ناوې پښنه اخله سپرېږه!» (د پښتنې ودونو پر دودونو یوه څېړنه)؛ دا رساله په راډیو افغانستان کې پر له پسې یو کال خپره شوې ده؛ ۱۳۶۰ ش/۱۹۸۱ ع.
۴۱ - «د نیمو شپو سندرې خوند کړي» (د پښتو پر اولسي ادب یوه نوې څېړنه)؛ ددې اثر یوه برخه د ښاغلي غروال د «غرنۍ سندرې» کتاب د مقدمې په توګه خپره شوې او انګریزي ترجمه یې د پښتو څېړنو د نړیوال مرکز په «پښتو» مجله کې پر له پسې نشر شوې ده؛ ۱۳۶۰ ش/ ۱۹۸۱ ع.
۴۲ - «زرینې څانګې» (د پښتو د تخلیقي ادب ډولونه)؛ لومړی د «زیری» د ۱۳۶۰ کال په ګالڼه او بیا ځانګړې خپره شوې ده؛ ۱۳۶۰ ش/ ۱۹۸۱ ع.
۴۳ - «زنځیره» (د خوشال خان ختک په یوه اثر تحقیق)؛ دا اثر یوه برخه کابل مجلې خپره کړې؛ ۱۳۶۱ ش/۱۹۸۲ ع.
۴۴ - «پښتو ډرامه» (د پښتو ډرامې تاریخ)؛ ناشر: د افغانستان د علومو اکاډیمي؛ ۱۳۶۱ ش/۱۹۸۲ ع.
۴۵ - «په افغانستان کې د سید جمال الدین افغان خدمتونه» ناشر: سنټرل ایشیا، پېښور پوهنتون ۱۳۶۲ ش/۱۹۸۳ ع.
۴۶ - «اورونه او ویرونه» (د انقلاب د دورې شعرونه) ناشر: امان کتاب، ۱۳۶۳ ش/ ۱۹۸۴ ع، پېښور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۷ ـ « د شمال له خوا شمال دی » (شعرونه) ، ناشر : امان کتاب ، ۱۳۶۳ ش / ۱۹۸۴ ع ، پېښور

۴۸ ـ « زندان » (شعرونه) ، ناشر : امان کتاب ، ۱۳۶۳ش/۱۹۸۴ع

۴۹ ـ « د وینو بهیر » (شعرونه) ؛ ناشر : امان کتاب ۱۳۶۳ش/۱۹۸۴ع

۵۰ ـ « انجام » (شعرونه) ؛ امان کتاب ، ۱۳۶۳ش/۱۹۸۴ع .

۵۱ ـ « تصویر » (شعرونه) ؛ امان کتاب ، ۱۳۶۳ش/۱۹۸۴ع .

۵۲ - ورک زوی څنګه پیدا شو ؟

د اخوند احمد (رح) تألیف ، مقدمه او سمون ، په ۱۳۶۴ کال د امان کتاب خپرونه .

۵۳ ـ حدیث خون « د استاد پژواک څو جهادی شعرونه ، د محمد روحانی میلمنی ټولونه ، سریزه او ژوند لیک ، امان کتاب ۱۳۶۴ش .

۵۴ ـ فالنامه ، د خوشال خان ختک ، سریزه - سمون او لغتنامه د پېښور پښتو اکیډمۍ خپرونه ، ۱۹۸۵ع کال .

یادونه: د « ۸ » نومره کتاب « پښتو پخوانۍ تذکرې » پاتې لړۍ د « پښتو او سنۍ تذکرې » په نامه پروفیسور ولی محمد خان سیال کاکړ کښلې چې د چاپ له پاره چمتو ده ، همدا راز د « ۲۲ » نومره کتاب « د پښتو ادبي تهولنې » د دوهم ټوک لیکلو له پاره ځوان لیکوال او شاعر ښاغلي شیخ نورعلی « نور » اقدام کړی او انشاءالله ژر به چاپ ته چمتو شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

B
4·36
RAF
1611

امان

د امان کتاب له چپرونو څخه

پېښور

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library